

מראי מקומות- סנהדרין מ"ט

ידעת אשר עשה לי יואב וגו', שהי' מורד במלכות במה שנטה אחר אדוניהו.

(ג) **שביקש לנטות ולא נטה- כ' המהרש"א** דמלתא באנפי נפשי' היא, ודרשי' סיפא דקרא (אבל אי"ז טעם למה נהרג משום מורד במלכות). אולם ע' ברי"ף על העין יעקב דס"ל דבאמת נענש משום שרצה לנטות אחרי אבשלום, ולא משום שנטה אחרי אדוניהו, דבאמת זה לא הי' חשיב מרידה במלכות, שהרי עדיין לא מלך שלמה, ודוד כבר מת (ע' לעיל מהרשב"א כזה), אלא דע"י מה שנטה אחרי אדוני' עכשיו, נתגלה דבאמת נטה גם אחרי אבשלום מעיקרא, אלא דכיון דעדיין לחלוחית של דוד קיימת, לא עשה כלום. וכן משמע מדברי היד רמה, דבאמת נטה אחרי אבשלום, אבל נמנע מן המעשה [וצ"ע, האם נענש על מחשבתו לעשות רעה, ואולי כן הוא הדין במורד במלכות, דעיקרו בלב, נענש אף על מרידה בלב, וצ"ע]. וע"ע בחמרא וחיי מש"כ בזה.

(ד) **עדיין אצטגניני של דוד קיימין, דא"ר יהודה אמר רב, ד' מאות ילדים, וכו'- פרש"י, בעלי אגרופין שלו, שעל ידם הוא נלחם, וכו'. וכ' בחי' מהרי"ט בקידושין (עו:)** שכן מבואר בגמ' כאן שלחמו בשביל דוד, שהרי אמרי' דפליגא דר' אבא בר כהנא דאמר דיואב הי' לוחם מלחמות דוד, ומשמע דריב"ח ס"ל שהיו לוחמים. אבל ק', דבגמ' קידושין (שם) מבואר דלא היו יכולים ללחום, כיון שלא היו מיוחסין, אלא שהלכו לבעותי עלמא. ותי' דילדים אלו ראשי גייסות היו, ואנשי הצבא תחת ידם היו, ולכך הי' יואב ירא מהם, שכל אנשי הצבא והגבורים סרים אל משמעתם. ופליגא בזה על ר' אבא, דריב"ח ס"ל דגם בלא יואב הי"ל לדוד גייסות שהיו יורדין למלחמה.

(ה) **שדנו דין סנהדרי- כ' הערוך לנר שאין להק' דאפי' לשיטתו של יואב שהי' חייב מיתה, מ"מ הי' צריך להרגו בסייף כדין רוצח, דהא יואב גואל הדם הי', וגואל הדם יכול להמית אותו בכל מיתה שיכול.**

(א) **א"ל ניזיל אבנר- פרש"י, דינו של אבנר פטור אתה עליו. והעיר המהרש"א, הא בקראי לכאור' משמע דלא כן, אלא דנענש משום שהרג לאבנר ועמשא, כדכתי' והשיב ד' את דמו על ראשו אשר פגע בשני אנשים, גם דוד אמר אשר עשה לשני שרי צבאות ישראל, ואיך אמרי' דפטור על הריגתם. ותי' דכתובים אלו לפי דעתם, שסברו שלא הי' יכול אבנר להציל עצמו בא' מאבריו של עשהאל. ועוד, הא איכא מ"ד דאפי' אם יכול להציל עצמו בא' מאבריו, מ"מ פטור הנרדף, וא"כ לפי"ז ודאי חייב יואב. עוד הוכיח הערוך לנר מהא דאי' לקמן דבור וסירה גרמו לו לאבנר שיהרג, דע"כ לא הודו לו, דאם אי' דהודו לו, א"כ נמצא דאבנר חייב מיתה משום שהרג את הנפש. וע' ברמב"ם (מלכים ט', ד') דכ' דבישראל שיכול להצילו בא' מאבריו, אין הנרדף חייב בזה. והשיג הראב"ד עליו דקשיא לי' אבנר. והק' הרדב"ז על הראב"ד, אדרבה, הרי אמרי' דניזיל אבנר, דהיינו, דיואב פטור על הריגתו של אבנר, דמשמע דאבנר הי' נתחייב על הריגתו של עשהאל. וע' בכסף משנה מש"כ לפרש הסוגיא, והביא מה דאי' בקראי, דמשמע דבאמת יואב הי' נתחייב על מה שהרג אבנר, וא"כ שפיר משמע כהרמב"ם, ע"ש מש"כ עוד, וגם מש"כ לפרש דעת הראב"ד.**

(ב) **אלא ההוא גברא מורד במלכות הוה, דכתי' וכו'- ע' בשו"ת הרשב"א (חדשות, שמ"ה, ד"ה וגדולה, עמ' רכח בהוצאת מ"י) שכ' דבאמת לא הי' מורד במלכות, אלא לטענתו השיבוהו, שהי' טוען שהרג את עמשא ודנוהו כמורד במלכות, אבל דוד כבר פירש ענשו על אשר המית שני שרי צבאות ישראל (ע' לעיל). ומה שבאמת לא הי' מורד במלכות, כ' הרשב"א שהוא משום שבאמת לא מרד בדוד, אלא שנטה אחרי אדוני' להמליכו אחרי מות דוד, ושלמה עדיין לא מלך, והמורד בו אינו חשיב מורד במלכות באותה שעה. אולם ע' במהרש"א שכ' דמה דאמרי' דנהרג משום מורד במלכות הוה, היינו ע"פ מש"כ בקרא שאמר דוד וגם אתה**

לזהו "זהו סדר", וזה משמע דמעכב, אבל לשון "סדר" י"ל דבאמת אינו מעכב, ואי אפיך להו לית לן בה. וע"ע בערוך לנר, שכ' להעיר על קו' תוס' מברכות, שהרי שם אי' פלוגתא בתנאי בסדר הברכות, וכבר אמרי' דבפלוגתא לא קמיירי. וע"ש מש"כ להוכיח דר' הונא ברי' דר"י עצמו ס"ל דבפלוגתא קמיירי, וא"כ שפיר הק' תוס' לשיטתו.

(א) **בין שהקדים חליצה לרקיקה או רקיקה לחליצה מה שעשה עשוי- הק' הסנהדרין קטנה על לשון הגמ', מה שיך לומר בין שהקדים חליצה לרקיקה מה שעשה עשוי, הרי זהו עיקר מצותו, אלא הול"ל דאם הקדים רקיקה לחליצה מה שעשה עשוי. ותי' די"ל דה"פ, דבין אם הקדים חליצה לרקיקה, דהיינו זמן רב, ולא הוי תכופים זה לזה, מהני בדיעבד, דהא לכתחלה בעינן שניהם ביחד, ושוב אמרי' דאף אם שינה הסדר מהני בדיעבד.**

(ב) **מנין שלא יהא דבר קודם למכנסים- ע' במנחת חינוך (צ"ט, י"ג), שכ' להסתפק באם עבר ולבש בגד אחר קודם המכנסים, האם צריך להפשיטו, ולחזור וללבוש המכנסים תחלה, או אם בדיעבד יכול ללבוש המכנסים אח"כ. וכ' להביא ראי' מהא דאם מניח אדם תפילין של ראש קודם השל יד, אינו מסיר השל ראש כדי להניח השל יד מתחלה, אלא מניח השל יד שני, וא"כ אולי ה"ה כאן. אבל כ' שיש לחלק, דשם הרי כבר קיים המצוה של השל ראש, ועבר על מצות קדימה, וא"א לו לתקן מה שהקדים מצות של ראש, אבל כאן, שעיקר הקפידה הוא לעבודה שילבש כסדר, יש מקום לומר דאם קודם העבודה יכול לתקן, למה לא יתקן.**

(ג) **ותנא מ"ט אקדמי לכתונת- פי' הר"ן (ד"ה כל מקום), דאף דאמרי' כל מקום ששנו חכמים אין מוקדם ומאוחר, מיהו לכאור' יש סברא לפרש לומר למה סדרום ככה, ובשלמא בחליצה וכדו', דיש סדר לדבר לכתחלה, ורק בדיעבד אינו מעכב, א"ש, אבל כאן הרי אין הכתונת ראוי להיות תחלה, ולכן שפיר הק' הגמ' למה נקט התנא כסדר הזה.**

(ו) **ויקבר בביתו במדבר- פי' המהרש"א ע"פ הדרש דאי' דהרוגי ב"ד אין נקברין בקברי אבותיהן, ולכן אמר יואב מוטב לי שאמות כאן ואקבר בבית קברות אבותי. וכ' הרד"ק ע"ז דלפי דרש זה א"ש מש"כ "ופגע בו וקברתו", דהיינו שפגע בו כדבריו, וממילא נקבר בקבורת אבותיו. ופי' המהרש"א דלפי"ז זהו מש"כ ויקבר בביתו, דהיינו בקבורת אבותיו, ודרשי' שזכה לזה טפי משאר הרוגי ב"ד משום שהי' ביתו מופקר כמדבר.**

ארבע מיתות

(ז) **סקילה שריפה הרג וחנק- פרש"י, ונפק"מ לענין מי שנתחייב ב' מיתות, דהדין הוא דנדון בחמורה. וכ' המאירי שיש עוד נפק"מ, לענין היכא שנתערבו חייבי מיתות בהדדי, דלעולם נדון כולם בקלה.**

(ח) **זו מצות הנסקלין- ע' בסה"מ להרמב"ם (שורש י"ד), שהביא ראי' מלשון המשנה כאן למש"כ שם דמונין הד' מיתות ב"ד לד' מצוות נפרדות. אולם ע' ברמב"ן שם שכ' דודאי כולם מצוה א' הם, וכמו שמצינו שאם אינו יכול להמיתו בא' מהמיתות, יכול להמיתו במיתה אחרת, וכולם נכללו במצות ובערת הרע מקרבך.**

(ט) **כל מקום ששנו חכמים דרך מניין, אין מוקדם ומאוחר- ע' בשו"ת אבני נזר (אה"ע קע"ה), שכ' שם לדון על מי שגירש אשתו והחליף שמו הראשון עם שמו השני, האם מעכב זה בהגט או לא. וכ' דאם שם א' הוא, אז ודאי פסול. אבל אם שני שמות הם, אז י"ל דאם אמרי' כל מקום ששנו חכמים דרך מניין, אין הקפדה על המוקדם ועל המאוחר, א"כ כ"ש במילי דעלמא שיהי' הדין כן, שלא יהי' הקפדה בזה, ואי אפיך לית לן בה.**

(י) **אף סדר תמיד- הק' תוס', למה לא קאמר אף סדר ברכות, דתנן בר"ה סדר ברכות, אבות וגבורות וקדושות, ושם קתני סדר, ולימא דגם זה דוקא הוא, וכמו שדייק מלשון המשנה בתמיד, והניח בקו'. וכ' התורת חיים דר' הונא ברי' דר' יהושע דייק ממה ששנינו**

יד) שכן מחללת את אביה- פרש"י, שאם היו
נוהגין בו קודש, נוהגין בו חול. והק' הר"ן,
איך שייך להקיש כבוד המקום לכבוד בשר
ודם, לומר שיהי' יותר חמור מה שמחללת
אביה מפושט ידו בעיקר. וכ' דאפשר לומר
דכיון שהוקש כבוד אב ואם לכבוד המקום,
וגם כשהיא מחללת אביה היא עושה לו היזק,
מה שאין שייך לומר כן בפושט בעיקר, לכן
שפיר הי' ה"א דראי' מכאן דשריפה חמורה.